

YP:n ykkösnumeron pääkirjoituksessa kehuttiin *Matti Vanhasen* tammikuun 14. päivänä pitämää linjapuhetta, jossa Vanhanen visioi kymmenien miljardien investointiohjelmaa Suomen aineelliseen ja henkiseen infrastruktuuriin 2010-luvulla. Lähes samoihin aikoihin, kun tuo YP:n numero ilmestyi, Vanhanen teetätti hallituksellaan äkkipäätöksen: vanhuuseläkeiän asteittaisen noston 65 vuoteen. Minkäänlaisia arvioita päätöksen vaikutuksista hallituksella ei ollut, koska Vanhanen kiskaisi idean hihasta eli Rukan lumilta.

Eläkepäätöksellään hallitus onnistui perin pohjin suuttuttamaan valtaosan kansalaisista, poliittisen opposition ja koko ammattiyhdistysliikkeen. 1990-luvun laman aikainen kuvio toistui: maaliskuun 11. päivänä Vanhanen joutui nöyrytykseen. Mediassa Vanhanen pyrki sisukkaasti kääntämään tappion voitoksi, mutta Helsingin Sanomien poliittisen toimituksen esimiehen Marko Junkkarin arvio tuoreeltaan (HS-netti 11.3.) oli tyyli, otsikolla ”Vanhanen ei ole Kekkonen”:

”Vanhanen halusi tietien tahtoen ottaa kiistanalaisen hankkeen omiin nimiinsä. Vanhanen tiesi tasan tarkkaan jo etukäteen, että eläkeiän nostopäätök-

sestä nousee kova kohu, mutta hän ilmeisesti uskoi pystyvänsä runnomaan päätöksen läpi työmarkkinajärjestöjen vastustuksesta huolimatta. Tähän hänen poliittiset muskelinsa eivät riittäneet. Vanhanen teki täydellisen poliittisen virhearvion.”

Kuinka syvä ja pitkä nykyisestä lamasta tulee? Kukaan talousviisaista sen paremmin meillä kuin muuallakaan ei enää esitä vakavasti otettavia ennusteita, ainostaan arvauksia – sen verran uudenlainen ja ennakoimaton tilanne nyt on.

Yleisin arvaus on, että tämä vuosi menee syvällä pakkasen puolella, samoin hiukan kevyemmin ensi vuosi, mutta vuonna 2011 jonkinlainen nousu saattaisi ehkä jo käynnistyä.

Tämän yleislinjan kummaltakin laidalta löytyy perusteltuja poikkeamia. Maailman keskuspankit arvioivat (HS-netti 9.3.) toisaalta, että käänne ylöspäin saattaa alkaa maailmantaloudessa jo pian. Keskuspankkiirien mukaan sijoittajat aliarvioivat tällä hetkellä raaka-aineiden ja öljyn hintojen laskun sekä hallitusten elvytyspakettien vaikutuksia maailmantalouteen. ”Käänne parempaan voi olla jo lähellä,” on jutun otsikko.

Toista laitaa edustaa toisaalla tässä YP:ssä ilmestytävä *Ari Ojapellon* arvio. Hänen mukaansa lamasta tulee pitkä, ainakin viisi vuotta, ja viisi vuotta sen jälkeenkin mennään kitkutellen. Ojapello ennusti aikanaan oikein 1990-luvun laman tulon ja

kirjassaan ”Ahneuden aika” (joka Pasi Pyöriä arvioi YP:n numerossa 1/2007) myös nyt todeksi tulleen kriisin. Toivokaamme hartaasti, ettei tämä Ojapellon tuore profetia osu nyt oikeaan. Mutta: ainakin se on hyvä vertailupohja sille, miten kaikki tässä eteenpäin kehittyi.

”*Sukupolvien* teoria soveltuu toisaalta yliopistoon erittäin hyvin, mutta toisaalta ei lainkaan: opettajat ja oppilaat ovat väistämättä eri sukupolvea – paitsi joissakin murrosvaiheissa, joissa ikäero saattoi olla minimaalinen. Näin oli Matti Virtasen kuvauksissa murroskohdissa: itsenäisyyden ensimmäinen sukupolvi ja sittemmin 60-lukulaisuus.

Tällä hetkellä elämme tilannetta, jossa akateemisten sukupolvien ero on hyvin suuri: allekirjoittanut on monen muun professorin tavoin suuria ikäluokkia (syntynyt 1945) ja minun oppilaani ovat nyt syntyneet 1980-luvulla (tänä vuonna kaikkein nuorin oli jo 1990 syntynyt!). Näin oli viimeksi 50- ja 60-luvulla. Oma opettajani Heikki Waris oli syntynyt 1901, siis 44 vuotta ennen minua, ja hän oli 63 tullessani laitokselle. Kun itse lähdän eläkkeelle, niin opiskelijani ovat syntyneet 1990-luvulla, ja 1968 on heille yhtä paljon historiaa kuin vaikkapa toinen maailmansota.” (*J.P. Roos*, Tiedepoliitikka 4/08, s. 37)

YLEn Teema piti Pete Q -iltaa helmikuun viimeisenä viikonloppuna. *Klaus Mäkelä* katsoi sen ja raportoi seuraavaa:

”Itse näytelmää en jaksanut katsella kuin muutaman minuutin sieltä täältä; se vaikutti yhtä pitkäveteiseltä ja tärkeilevältä kuin millaisena sen muistin, siitäkin huolimatta että mukana oli monia tulevia mestarinäyttelijöitä. Näytelmää seuranneet puhuvat päät (Kirsikka Moring, Raila Leppäkoski, Heikki Vuento, Arto af Hällström) sitä vastoin olivat erittäin mielenkiintoisia. Kaikki puhuivat vakavasti ja rauhallisesti ja pohdiskelevasti, ja kaikki korostivat Pete Q:n käänteentekevää kantovoimaa.

Mieleeni jäivät seuraavat sukupolvitapahtumalle tunnusomaiset piirteet. Esitystä valmisteltiin palavalla innolla öitä myöten, ja tarkkaan suunniteltu PR-koneisto teki siitä suurtaapahtumaa jo ennalta. Esitys oli teatterianarkistinen, karnevalistinen ja vitaali. Se oli pääteipiste marxilaiselle kulttuuriliikkeelle. Sitä esitettiin Koiton salissa, jossa edelliset 10 vuotta oli esitetty Gorkia, sosialistista realismia ja pidetty laululiikkeen konsertteja. (Tässä sukupolven mitta tuntuu siis olevan 10 vuotta.)

Pete Q raikasti ilmapiiriä, ja siitä lähteneet kipinät saivat ihmiset katsomaan itseään rohkeammin suhteessa aikaansa. Sitä ennen peili oli näytetty yhteiskunnalle, mutta nyt se käännettiin itse, että minkälainen minä olen. Ennen esitettiin, että ongelman tuottaa yhteiskunta, nyt katsottiin, että ongelma saattaakin olla siinä, mitä minun sisässäni on.

Keskustelijat osoittivat vakuuttavasti, että Pete Q oli vavahduttava kokemus omalle (teatteri)-sukupolvelleen. Samalla siinä nä-

kyy kauniisti historian heiluriliike. Minä tein kaksi sukupolvea aikaisemmin numeroa siitä, että peili on käännettävä yksilöstä yhteiskuntaan, kuten seuraava sitaatti vuodelta 1997 kertoo:

’Omassa muistissani 50-luvun hallitseva puhetapa korosti yksilön sisäistä uudistumista tärkeimpänä tapana korjata yhteiskunnallisia epäkohtia. Puhetavalla oli kaksi päämuotoa, tieteellis-psykologinen ja moraaliskonnollinen. 60-lukulaisesta näkökulmasta kumpikin versio johti tunkkaiseen ja hedelmättömään moralisointiin, jossa sanat olivat menettäneet analyttiset merkityksensä ja muuttuneet torvisoitoksi.’”

Parnassossa (1/09) *Jyrki Kiiskinen* kirjoittaa kokonaisen esseen seuraavasta Eeva-Liisa Mannerin runosta (kokoelmasta ”Fahrenheit 121” vuodelta 1968):

*Miten minä inhosin koristetaidetta,
kun näin nuo kauniit jalan viritettävät jouset.
Ruostuneitahan ne olivat, 1400-luvulta,
tai oliko se ruostetta, jos se oli verta,
veri kohosi pakenevien kavioiden jälkeihin
kuin itse maa olisi haavoittunut,
minä näin nuolen kimmahdavan ja kurkun värjytyvän,
hevonen tanssi ja vapisi kyljet märkinä,
toinen mäjähävä nuoli, ja jalat halvautuivat
prinssi valui selästä rautakuoressaan
ja juoksi, jos sitä nyt voi sanoa juoksemiseksi
kai sekin mies olisi antanut hevosesta
valtakunnan,
ja antoihan se.”*

Kiiskinen pitää runoa ”modernismin mestariteoksena”, myös siksi, että se on suostuttelun taidonnäyte. Kiiskisen ilkamoiva teesi on, että Manner käyttää samaa strategiaa kuin vähitellen etenevä taitava puhelinmyyjä. Manner myy Kiiskisen mielestä sodanvastaisuutta ja viattomien eläinten suojelua. Esseessään

Kiiskinen ryhtyy arvioimaan, kuinka hyvin Manner myyntityössään onnistuu – juuri niin taidokkaan hersyvästi kuin toinen hyvä runoilija vain voi.

Mutta onko Kiiskinen perusteeksi oikea? Sodanvastaisuus ei välttämättä ole ainoa tai edes päällimmäinen Mannerin runon tulkinta. Yhtä hyvin sen voisi tulkita ”vallankumoukselliseksi”, näin. Kauan kärsinyt kansa (”kuin itse maa olisi haavoittunut”) nousee rautakuorista yläluokkaa vastaan, ja metsästysaseellaan tarkka kansanmies suistaa prinssin valtaistuimeltaan, ja valtakunnan saa – kansa. Siksi runo alussa asettaa vastakkain ”koristetaitteen” eli turhan rikkaan ja ”nuo kauniit jalan viritettävät jouset”, todelliset historiaa luovat esineet: valta kasvaa jalkajousen nuolesta!

Tämäkin tulkinta on väkisin päälle liimattu, mutta sinänsä yhtä oikeutettu kuin sodanvastaisuus ja eläintensuojelu. Joten. Ehkä runo sittenkin on aitoa

modernia runoutta siinä mielessä, että sen voi lukea ja tulkita lähes miten tahansa. Manner ei taida kaupata muuta kuin ”viritävyyttä” – eli punoo yhteen vahvoja ristiin peilautuvia kuvia saadakseen aikaan liikettä ja väriä lukijan omassa päässä. Ja hyvin tuntuu syntyvän!